

KRD.RPD.447.1.2023

Warszawa, 30 października 2023 r.

Opinia prawna Rzecznika Praw Doktoranta KRD w przedmiocie interpretacji art. 182 ust. 4, art. 189 ust. 1 oraz art. 204 ust. 1 PSWiN

I. Przedmiot opinii

Przedmiotem opinii jest interpretacja art. 182 ust. 4, art. 189 ust. 1 oraz art. 204 ust. 1 PSWiN, a ponadto odniesienie się do relacji pomiędzy tymi przepisami.

II. Podstawa prawna

1. Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm. – dalej jako: PSWiN);
2. Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1672).

III. Analiza prawna

W pierwszej kolejności wskazać należy, że kształcenie doktoranta kończy się złożeniem rozprawy doktorskiej wraz z pozytywną opinią promotora lub promotorów (art. 204 ust. 1 PSWiN). Z przepisów prawa wynika, że kształcenie doktorantów przygotowuje do uzyskania stopnia doktora i odbywa się w szkole doktorskiej (art. 198 ust. 1 PSWiN). Podkreślić jednak należy, że do ukończenia kształcenia w szkole doktorskiej nie jest wymagane uzyskania stopnia naukowego doktora (przeciwnie w poprzednim stanie prawnym na studiach doktoranckich – ukończenie studiów doktoranckich było powiązane z uzyskaniem stopnia doktora w czasie ich trwania).

Pomimo tego, że kształcenie doktorantów w szkole doktorskiej przygotowuje do uzyskania stopnia doktora, to stwierdzić trzeba, że proces kształcenia w szkole doktorskiej oraz postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora to dwa odmienne zagadnienia uregulowane przepisami PSWiN, które jednak po zmianach wprowadzonych z dniem 1 października 2023 r. zostały ze sobą ściślej powiązane.

Przechodząc do zagadnienia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora wskazać trzeba, że stosownie do art. 182 ust. 4 PSWiN - opłaty nie pobiera się w uczelni, instytucie PAN, instytucie badawczym lub instytucie międzynarodowym od osoby ubiegającej się o stopień doktora, która złożyła rozprawę doktorską przygotowaną w ramach kształcenia w szkole doktorskiej prowadzonej: 1) przez ten podmiot albo 2) przez ten podmiot wspólnie z innym podmiotem albo z innymi podmiotami, na podstawie art. 198 ust. 5 PSWiN. Zgodnie z art. 189 ust. 1 PSWiN - postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora wszczyna się na wniosek osoby spełniającej wymagania określone w art. 186 ust. 1 pkt 1-3 albo ust. 2. Do wniosku dołącza się rozprawę doktorską wraz z pozytywną opinią promotora lub promotorów.

Brzmienie art. 204 ust. 1 PSWiN oraz art. 182 ust. 4 PSWiN zmieniło się z dniem 1 października 2023 r. Związane było to z ustawą z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw.

Zasadna z punktu widzenia niniejszej opinii jest interpretacja art. 182 ust. 4 PSWiN. W obecnym stanie prawnym możliwe jest nieodpłatne postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora tylko w podmiocie, w którym kształciła się dana osoba ubiegająca się o nadanie stopnia doktora. Jest to zasadnicza zmiana w stosunku do regulacji prawnych obowiązujących przed 1 października 2023 r. Należy jednak podkreślić, że osoby, które wszczęły postępowanie w sprawie nadania stopnia naukowego doktora albo stopnia doktora w zakresie sztuki po ukończeniu kształcenia w szkole doktorskiej i nie uzyskały tego stopnia do dnia 1.10.2023 r. są zwolnione z opłat za przeprowadzenie tego postępowania na zasadach dotychczasowych. Wynika to z art. 28 ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw.

Ustawodawca w art. 182 ust. 4 użył sformułowana „rozprawa doktorska przygotowana w ramach kształcenia w szkole doktorskiej”. Regulacja ta może stwarzać wątpliwości interpretacyjne. Odnieść należy się w tym zakresie do tożsamości rozprawy złożonej na zakończenie kształcenia w szkole doktorskiej z rozprawą, będącą podstawą do ubiegania się o nadanie stopnia doktora. W ocenie Rzecznika Praw Doktoranta KRD rozprawa ta nie musi być identyczna. Nie przewidziano bowiem żadnego terminu na wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora od ukończenia kształcenia w szkole doktorskiej. Możliwe jest więc wystąpienie sytuacji, gdy konieczna będzie zmiana przepisów np. z powodu zmiany stanu prawnego. Dopuszczalne wydaje się również wprowadzenie korekt językowych czy też interpunkcyjnych. Ważne jest to, aby przedmiot rozprawy nie był odmienny, a rozprawa została opracowana na podstawie badań naukowych prowadzonych w ramach kształcenia w szkole doktorskiej. Istota rozprawy powinna zostać zachowana.

Powyższe nie oznacza, że dana osoba nie może ubiegać się o nadanie stopnia doktora w innym podmiocie doktoryzującym, aniżeli ten w którym się kształciła. Możliwe jest także przygotowanie innej rozprawy doktorskiej, będącej podstawą do ubiegania się o nadanie stopnia doktora. Jednakże w takim przypadkach dana osoba będzie zobowiązana do pokrycia kosztów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora.

Przypomnieć w tym kontekście należy, że zgodnie z art. 192 ust. 2 PSWiN senat albo rada naukowa określi sposób postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, w szczególności: 1) sposób wyznaczania i zmiany promotora, promotorów lub promotora pomocniczego w przypadku osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora w trybie eksternistycznym; 2) zasady ustalania wysokości opłaty za postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora w trybie eksternistycznym oraz zwalniania z tej opłaty; 3) tryb złożenia rozprawy doktorskiej; 4) tryb powoływania oraz zakres czynności komisji; 5) sposób wyznaczania recenzentów; 6) sposób weryfikacji efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK w przypadku osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora w trybie eksternistycznym; 7) sposób weryfikacji

spełnienia wymagania, o którym mowa w art. 186 ust. 1 pkt 3 lit. a i b PSWiN, w przypadku publikacji wieloautorskich.

Szczegółowy tryb postępowania w stosunku do osób, które ukończą kształcenie w szkole doktorskiej i ubiegać o nadanie stopnia doktora w innym podmiocie, aniżeli ten w którym kształciły się regulować powinny regulacje wewnętrzne nowego podmiotu. Jednocześnie wydaje się, że weryfikacja uzyskania kwalifikacji na poziomie 8 PRK może zostać dokonana na podstawie dokumentacji.

IV. Wnioski

1. Do ukończenia kształcenia w szkole doktorskiej nie jest wymagane uzyskania stopnia naukowego doktora. Kształcenie doktoranta kończy się złożeniem rozprawy doktorskiej wraz z pozytywną opinią promotora lub promotorów.
2. Proces kształcenia w szkole doktorskiej oraz postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora to dwa odmienne zagadnienia uregulowane przepisami PSWiN, które jednak po zmianach wprowadzonych z dniem 1 października 2023 r. zostały ze sobą ściślej powiązane.
3. W obecnym stanie prawnym możliwe jest nieodpłatne postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora tylko w podmiocie, w którym kształciła się dana osoba ubiegająca się o nadanie stopnia doktora.
4. W ocenie Rzecznika Praw Doktoranta KRD rozprawa doktorska przygotowana na zakończenie kształcenia w szkole doktorskiej oraz rozprawa doktorska, będąca podstawą do ubiegania się o nadanie stopnia doktora nie muszą być identyczne.
5. Dana osoba może ubiegać się o nadanie stopnia doktora w innym podmiocie doktoryzującym, aniżeli ten w którym się kształciła. Możliwe jest także przygotowanie innej rozprawy doktorskiej, będącej podstawą do ubiegania się o nadanie stopnia doktora. Jednakże w takim przypadku dana osoba będzie zobowiązana do pokrycia kosztów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora.

Niniejsza opinia posiada walor doradczo-informacyjny, nie ma natomiast charakteru wiążącej wykładni prawa. Opinie Rzecznika Praw Doktoranta KRD wydawane są w granicach kompetencji przyznanych przez właściwe przepisy prawa, na podstawie stanu faktycznego, dokumentów przedstawionych przez Zgłaszających oraz faktów powszechnie znanych.

*r.pr. Wojciech Kielbasiński
Rzecznik Praw Doktoranta KRD*